

CRÍTIC GASCH

Sebastià Gasch i Carreras (Barcelona, 1897-1980) era fill únic d'un botiguer de capses de luxe mort prematurament. Va rebre una educació francòfona a l'escola de Jean Brunet, que completà amb un peritatge mercantil als Germans de la Doctrina Cristiana. Posteriorment va treballar a l'Agència Marítima Delgado fins l'any 1930, en què començà a exercir com a periodista.

Cap al 1918 la seva inquietud artística el duu a freqüentar el Cercle Artístic de Sant Lluc, on estableix contacte amb Joan Miró i altres artistes que començaven a despuntar. Miró seria l'objecte del seu primer article, publicat el 1925. La vocació per la pintura deixa pas a l'escriptura. Gasch esdevindrà un publicista de les noves avantguardes —el *Manifest groc* en serà un text emblemàtic— i convertirà la crítica en la seva professió.

Els articles de Gasch, inicialment consagrats a les arts visuals, s'amplien ben aviat a gèneres considerats a priori més secundaris, com el circ o les arts de l'espectacle. Combina així el que es considera alta cultura amb les expressions més populars. Els seus textos es publiquen a *Mirador*, *La Publicitat*, *L'Opinió*, *Meridià*... Gasch esdevé un referent en el món de la crítica i un cronista de la societat dels anys trenta. Un món que es veu sacsejat per la guerra civil, que l'obliga a exiliar-se a França el 1939 amb els membres de la Institució de les Lletres Catalanes. La vida a París li permet seguir de prop l'actualitat musical i artística de la ciutat. També hi viurà l'inici de l'ocupació alemanya.

Retorna a Barcelona el 1942 i, després de passar unes setmanes a la presó, treballa en el món de les galeries d'art fins que el 1946 ingressa a la redacció de *Destino*. Des de les seves pàgines recupera el prestigi que havia tingut com a crític abans de la guerra. L'exercici de la professió el portarà a establir vincles d'amistat amb molts personatges: pintors i escultors, però també artistes de circ, cantaires, ballarins...

L'exposició presenta una mostra dels materials de Sebastià Gasch cedits per la seva família a la Biblioteca de Catalunya, que exemplifiquen la diversitat d'interessos i relacions d'un periodista que va saber fer, amb la seva crítica, un retrat de la societat.

ANNA GUDAYOL. SECCIÓ DE MANUSCRITS
JAUME CLÀRA. SECCIÓ DE COLECCIONS GENERALS

1. ART

Iniciada la seva vinculació amb el món de l'art al Cercle Artístic de Sant Lluc, Gasch canvià ben aviat l'exercici de la pràctica pictòrica pel de la crítica, que encetà amb un article sobre Miró l'any 1925. Aquesta activitat perviurà durant tota la seva carrera professional i abastarà tendències diferents, de les avantguardes dels anys 30 (Miró, Dalí...) a la pintura figurativa (Grau-Sala, Mercadé...). La implicació personal en el món de l'art el va fer actuar com a propagador dels corrents artístics més trencadors (*Manifest groc*, 1928; Amics de l'Art Nou, dècada de 1930; Cobalto 49...). Gasch també plasmaria els seus coneixements, adquirits a partir del contacte directe amb els artistes, en diversos tractats i manuals sobre art català i la seva presència en el món contemporani.

MANIFEST GROC

- Salvador DALÍ, Lluís MONTANYÀ, Sebastià GASCH. [Manifest groc]. Barcelona: Imp. Fills de F. Sabater, [1928] / Fulls grocs. 15 desembre 1929
- S. DALÍ. Targeta postal a S. Gasch. París, 1930
- Fermí VERGÉS. Carta a S. Gasch. Palafrugell, 16 març 1932
- Lluís MONTANYÀ. Saluda a S. Gasch. Barcelona, 29 octubre 1937

MIRÓ / PICASSO

- S. GASCH. "Els pintors d'avantguarda". *Gasetta de les arts*, 15 desembre 1925, p. 3-5
- S. GASCH. Joan Miró. [Barcelona]: Alcides, 1963
- P. ROSENBERG. Carta a S. Gasch. París, 12 gener 1926
- S. GASCH. "Unes declaracions de Picasso". *Meridià*, 27 maig 1938, p. 4

ADLAN

- Carles SINDREU. Carta a S. Gasch amb còpia del Manifest d'ADLAN del 1933. L'Ametlla, 13 octubre 1961
- D'Ací i d'allà. Hivern 1934
- [Magí Albert CASSANYES]. *Picasso presentat per ADLAN*. [Barcelona]: ADLAN, [1936]

COBALTO 49 / CLUB 49

- S. GASCH. "Joan Miró". *Cobalto. Vol. 2, Surrealismo*, 1948, p. 32-34
- F. GARCÍA LORCA. *Cartas a sus amigos*. Con un prólogo de S. Gasch. Barcelona: Cobalto, 1950
- Butlletí de subscripció a *Cobalto 49*
- Programa d'un vi d'honor organitzat pel Club 49. 14 juny [1951]

GRUP LAIS

- *Primer manifiesto negro*. Barcelona, 3 agost 1949
- Programa d'un homenatge als fundadors del grup Lais. Sant Just Desvern, 14 juliol 1949
- Targetó del sopar dedicat a Santi Surós. Barcelona, maig 1949
- Josep HURTUNA. Carta a S. Gasch. Barcelona, 3 juny 1958

FERRANT / CALDER

- S. GASCH. Ángel Ferrant. Tenerife: *Gaceta de Arte*, 1934
- Ángel FERRANT. Carta a S. Gasch. Madrid, 15 desembre 1948

2. CIRC

Gasch va convertir la fascinació pel circ de la seva infantesa en interès professional, interès que compartia amb companys de l'ADLAN, en el si del qual es crearia un primer grup d'Amics del Circ. Durant els anys trenta, l'existència d'un crític de circ ja consolidat, Joan Tomàs, va impedir que Gasch s'hi dediqués tant com hagués volgut. A partir, però, de la seva incorporació a *Destino* a mitjans dels anys quaranta, el circ esdevé un dels temes predilectes dels seus articles. En ells parlarà tant de les companyies i espectacles del moment com reviurà èpoques aleshores ja passades. Gasch va tenir també un paper important com a historiador d'aquest gènere, essent un dels membres fundadors de la Union des historiens du cirque.

ANTONET / FREDIANI

- S. GASCH. "Antonet, artista de circo". *Destino*, 13 febrer 1960
- Retrat d'Umberto Guillaume (Antonet), amb dedicatòria a Ventura Gannau, 1928
- Programa de la família Willy Frediani. [1934]
- S. GASCH. "Los Frediani". *Destino*, 4 març 1967

CIRC OLYMPIA

- Contracte entre Cinematogràfica Verdaguer S.A. i José Ventura Gannau. Barcelona, 1 març 1928
- Programes de mà del circ Olympia. 1929, 1929-1930 i 1931-1932
- S. GASCH. "Evocación del circo Olympia (II)". *Destino*, 20 setembre 1969
- Assaig de l'obra *Napoleónicas* a l'Olympia. [1925] / The 3 Kemmy's, en un número d'acrobàcia. [192-]

AMORÓS-SILVESTRINI

- Programa del Bostok Circus. [195-?]
- Invitacions i nota per a la premsa del Circo Italiano. [1957]
- Programa del Canadá Circus. Sant Boi de Llobregat, [1959?]

FEIJÓO-CASTILLA

- Programa del Gran Hotel Circus presentat pel Gran Circo Feijóo, 1950 / Desplegable del Gran Circo Feijóo. [1950-?] / Programa desplegable de "Las maravillas del mundo en Circorama" presentat pel Circo Americano. [1959?] / Programa del Circo de Moscú, [1970]
- BERTAZZINI (fot.). Escena del Circo Americano. 1964

"EL CIRCO POR DENTRO"

- Arturo CASTILLA. Postal a S. Gasch. Bilbao, 18 agost 1953 / Isidro VARELA. Carta a S. Gasch. Sevilla, 30 octubre 1953
- Imatges de la *tournée* del Circo Americano a Còrdova, Espanya i Morón de la Frontera
- S. GASCH. *El circo por dentro*. Barcelona: Destino, [1961]

UNION DES HISTORIENS DU CIRQUE

- *Protocole d'accord des membres de l'Union des historiens du cirque*, 21 setembre 1958, i llista de membres, 1 octubre 1957
- Retrat de Tristan Rémy i targeta de visita. [Ca. 1958-1960]
- S. GASCH. *Juglares en una pintura románica del siglo XI*. Praga: Union des historiens du cirque, 1959

3. FLAMENC IDANSA

La multiplicitat d'interessos de Sebastià Gasch el portaren al món de la dansa en totes les seves varietats, des del ballet clàssic a la dansa contemporània, passant pel esbarts dansaires i el món del flamenc. En aquest darrer aspecte són nombroses les cròniques sobre la puixança del gènere a la Barcelona dels anys trenta, amb artistes de renom com Carmen Amaya i Vicente Escudero, o, més endavant, La Chunga o Antonio Gades, entre d'altres. En el món de la dansa sobresurten els articles dedicats a espectacles celebrats al Gran Teatre del Liceu, en els quals actuaren estrelles del prestigi internacional d'Alicia Alonso i Rudolf Nureyev, sense menystenir els grans noms de la dansa local, com Joan Magriñà i Mariemma.

CARMEN AMAYA

- S. GASCH. "Cuadro flamenco". *Mirador*, 30 juny 1932
- Programa i invitació del concert de Carmen Amaya i la Compañía de Baile Español, al Palau de la Música, 15 febrer 1959
- Carmen Amaya i S.Gasch, 26 octubre 1959
- S.GASCH. "Carmen Amaya". *Destino*, 23 novembre 1963, p. 16-17

TROFEO CARMEN AMAYA

- Programa, invitació i passi del 1er Festival de la Canción Mediterránea. Barcelona, 1959
- Acta del procés de selecció dels finalistes del Trofeo Carmen Amaya. 22 setembre 1959
- POSTIUS (fot.). 1er Festival de la Canción Mediterránea al Palau Nacional / Carlos PÉREZ DE ROZAS (fot.). Comissió seleccionadora, probablement del 3er Festival de la Canción Mediterránea (1961)

VICENTE ESCUDERO

- S. GASCH. "Vicente Escudero ens parla d'ell i dels seus". *Catalans!*, 10 novembre 1938, p. 16-17
- Programa de la participació de Vicente Escudero en la Setmana de Arte Flamenco Puro. Barcelona, Sala Mozart, 10-16 desembre 1952
- Escudero en l'estudi fotogràfic de Fernando Teixidor, a Nova York / Homenatge dels crítics i tractadistes a María Márquez i Vicente Escudero. Barcelona, 28 octubre [1963]

LA CHUNGA

- S. GASCH. "Una 'baileora' de casta". *Destino*, 14 juny 1958, p. 44
- "Los Chungs", en un programa del night-club Emporium, de Barcelona. [Abril 1955]

- Felicitació nadalena de La Chunga amb el poema que li va dedicar Rafael Alberti. Nadal 1959
- GLOSA (fot.). Micaela Flores Amaya, "Chunguita". [Ca. 1955] / ANTONI CROSÀ (fot.). La Chunga amb Pastora Imperio i Ava Gardner, a La Pañoleta, de Palamós. [Ca. 1957-1958]

ANTONIO GADES

- S. GASCH. "Antonio Gades y su Compañía de Baile Español". [1974?]
- Programa de la Compañía de Baile Español. Barcelona, [setembre-octubre 1974] / Antonio GADES. Carta d'agraïment a S. Gasch sobre la publicació de l'article anterior. [Octubre 1974]
- Retrat d'Antonio Gades, ballant. [197-] / S. Gasch i Antonio Gades a la Terraza Martini. [197-]

MÉS FLAMENCS

- Desplegable publicitari d'Amalia Román. [196-] / Programa mecanografiat de Los Tarantos. Barcelona, novembre 1964
- Programa de l'actuació de Lola Flores i Manolo Caracol al teatre Poliorama, de Barcelona. 1948
- Manitas de Plata i Peret amb Marlon Brando, a París, l'any 1967

- Maite MAINÉ (fot.). S. Gasch amb Camarón. [197-]
- S. GASCH. *De la danza*. Barcelona: Barna, 1946

MARIEMMA

- Programes d'actuacions de Mariemma a Barcelona, 1943, 1944 i 1948
- S. GASCH. "Mariemma y su 'Ballet de España'". *Destino*, 9 maig 1964, p. 72
- Retrat de Mariemma, amb dedicatòria autògrafa a S. Gasch, 1955

ESBARTS DANSAIRES

- S. GASCH. "Estreno del ballet 'Tossa 1914'". *Destino*, 15 octubre 1966, p. 67
- J. FERRER-DOMINGO. Carta a S. Gasch. Rubí, 1 novembre 1966 / Programa de l'Esbart Dansaire de Rubí 1967-1968
- Programa recopilatori de les danses de l'Esbart Verdaguer, de Barcelona, 1948-1952
- SENDER (fot.). S. Gasch en un assaig de l'Esbart Sarrià. Març 1957 / Cartell del recital de danses de l'Esbart Sarrià, amb motiu del seu primer aniversari. 19 març 1956

JOAN MAGRÍÑA

- Programes: J. Magrínà i Juli Pons a la sala Urquinaona, 31 maig 1932 / Magrínà al Palau de la Música, 2 març 1944 / Ballets de Barcelona, sota la direcció coreogràfica de Magrínà, 30 març 1950
- MANENT (fot.). "Reunión de balletómanos" a casa d'Alfonso Puig. [196-]
- S. GASCH. "El arte coreográfico en el Liceo: ojeada a la gran atención prestada por el Liceo al arte coreográfico". *Diario de Barcelona*, 8 novembre 1972, p. 44

ALONSO / BALLET NACIONAL DE CUBA

- S. GASCH. "El Ballet Nacional de Cuba". *Destino*, 17 maig 1969, p. 64
- Programa de la temporada de ballet del Gran Teatre del Liceu, amb actuació d'Alicia Alonso i el Ballet Nacional de Cuba. Barcelona, 1969
- Alicia Alonso a casa de S. Gasch. 20 maig 1971
- Disc 25 aniversario Ballet Nacional de Cuba: 28 de octubre 1948-1973 i carta d'Alicia Alonso a S. Gasch. Barcelona, 6 setembre 1976

BALLETS RUSSOS / NUREYEF

- Programa de la primera actuació dels Ballets Russos al Gran Teatre del Liceu. 16 juny 1918
- S. GASCH. "Nureyev, 'monstruo sagrado' de la danza". *Destino*, 3 agost 1968, p. 43
- BRITISH INFORMATION SERVICE (fot.). Rudolf Nureyev al ballet *El fill prodíg*, Royal Opera House, 1973 / Programa de l'actuació del Royal Ballet de Londres, amb Rudolf Nureyev, a Barcelona, el juliol de 1968
- S. GASCH (dir.). *Diccionario del ballet y de la danza*. Barcelona: Argos, [195-]

CRONISTA NOCTURN

- S. GASCH. "Les revistes: 'Cocktail de amor'". *L'Opinió*, 17 juliol 1931, p. 6
- S. GASCH. *Barcelona de nit: el món de l'espectacle*. Barcelona: Selecta, 1957
- S. GASCH. *Les nits de Barcelona*. Barcelona: Pòrtic, 1969
- S. GASCH. *La historia del music-hall*. Barcelona: Ediciones G.P., 1962

EL PARAL-LEL / EL MOLINO

- Guió radiofònic del primer dels cinc programes setmanals que RNE va dedicar al Paral-lel. [1964?]
- Frank Johnson actuant a El Molino. [Ca. 1977]
- S. GASCH. *El Molino: memorias de un setentón*. Barcelona: Dopesa, 1972

BLANCA NEGRÍ / ALADY

- *Blanca Negri y Alady*. Programa amb acudits i cançons. [1931]
- MASANA (fot.). Retrats de Blanca Negri, dedicats a S. Gasch. Barcelona, 2 agost 1931
- Carles SALDANA BEUT (ALADY). Carta a S. Gasch. Madrid, 14 desembre 1932

ROSITA FONTANAR / MARY SANTPERE

- Rosita Fontanar. Carta a S. Gasch. Barcelona, 1 agost 1931 / *Rosita Fontanar (Diseuse): algunas críticas sobre el arte de Rosita Fontanar*. [1932?]
- Programa de tela de l'espectacle de Joaquín Gasa *El fabuloso music-hall*, amb Mary Santpere. 1966
- SUÁREZ (fot.). Mary Santpere a *Tápame, tápame*. [195-?] / Mary SANTPERE. Carta a S. Gasch. Barcelona, 22 desembre 1972

BERNARD HILDA

- *Musique pour amoureux*. Bernard Hilda y su orquesta. [Barcelona]: Belter, [1959]

- *Éxitos de ayer y de hoy*. Bernard Hilda y su orquesta. [Barcelona]: Belter, [1959]

- S. GASCH. "Bernard Hilda". Guió radiofònic. [196-]

JAZZ

- S. GASCH. "Al marge del Hylton's Jazz". *La Publicitat*, 4 juliol 1930

BOCACCIO

- S. GASCH. "El 'modern-styl'", exaltado en un flamante club nocturno". *Destino*, 25 febrer 1967, p. 58
- Assistents a la inauguració de Bocaccio. Barcelona, 25 febrer 1967 / Esborrany de crònica i fotografia corresponent del carnaval de Bocaccio dedicat al món del circ. [196-?] / Invitació a un cocktail per a informar del Clan Junior Bocaccio, 2 de juny 1967
- Carlos PÉREZ DE ROZAS i Gianni RUGGIERO (fot.). Desfilades de models a Bocaccio

TERRAZA MARTINI

- Invitacions a cocktails en honor de Vittorio Gassman, de Mary Santpere, i de Pau Garsaball, Jordi Teixidor i Carles Berga. 1963, 1971 i 1972

- CAPELLA (fot.). S. Gasch amb Guillermo Díaz-Plaja i Juan Ignacio Bermejo. 12 abril 1972. I nomenament de socis d'honor de la penya "Carlos Lemos" a S. Gasch, Á. Santos Oromendia, Sempronio i H. Bonnín. 7 juny 1972

5. I TAMBÉ...

Home d'interessos variadíssims, Gasch va tocar, en un moment o altre, totes les branques de les arts de l'espectacle. No en totes, però, va generar el mateix volum de documentació, bé per haver-hi tingut una menor dedicació —com en el cas del cinema o el teatre, en què ja la crítica de *Destino* era ja ocupada per altres periodistes— bé, potser, per no haver establert una relació tan estreta amb els seus protagonistes. En qualsevol cas, les contribucions de Gasch no deixen de ser fetes des d'un profund coneixement de cada àmbit.

CINEMA

- S. GASCH. *Las etapas del cine*. Barcelona: Instituto Transoceánico, 1948 / S. GASCH. "Chaplin después de Charlot". *Pauta*, juny 1958
- Fotografies i quadern promocional de la pel·lícula *París, bajos fondos (Casque d'or)*. [1952]
- Programa de la primera edició del Festival de Cinema de Sant Sebastià, i carta i relació de periodistes acreditats. 1953
- Imatges dels films *Rey en Nueva York* de Charles Chaplin amb anotacions de S. Gasch per a ser publicades en un dels seus articles. [1958]

TEATRE

- Programes del Teatre Grec. 1936, 1954 i 1962
- Programes de les representacions de "L'Alegria que Torna", de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona. 1957 i 1958
- Programa de l'espectacle musical ¡Barcelona 2000...! i crítica a *Destino*, 2 octubre 1971, p. 52

TITELLES

- S. GASCH. *Títeres y marionetas*. Barcelona: Argos, 1949
- Didó. Carta a S. Gasch. Calella, 29 setembre 1954 / Programa de Guiñol Didó. [195-]
- Llibret recopilatori de les actuacions de l'Opera dei Burattini, 1947-1957, enviat a S. Gasch i imatges d'un dels seus espectacles
- Programa de l'exposició *Evolución de los títeres en Cataluña*, que incloïa una conferència de S. Gasch. Barcelona, abril-maig 1974

MÀGIA

- Programa de l'actuació de Kassagi a Barcelona, 13 febrer 1960, amb dedicatòria
- [S. GASCH?]. "Kassagi obra prodigios". *Destino*, 24 setembre 1960, p. 43
- KASSAGI. Carta a S. Gasch. Barcelona, 13 febrer 1960
- Calendari de l'any 1961 amb fotografia de Kassagi dedicada

- Programes dels concerts de Bill Coleman and his Swing Stars, i de Lionel Hampton, organitzats pel Hot Club de Barcelona i Club 49, 1952 i 1956
- Francisco LLÓBET ARNÁN. Carta a S. Gasch, 12 febrer 1960. I programes de la Setmana i el Saló del Jazz, Granollers 17-24 abril 1960

LA COVA DEL DRAC

- S. GASCH. "La Cova del Drac", poesia de hoy en un clima de ayer". *Destino*, 1 gener 1966, p. 70

JOSEP M. ESPINAS

- Josep M. ESPINAS. Carta a S. Gasch. Barcelona, 5 febrer 1966

PROGRAMA D'INVITACIÓ

- Programa d'invitació a l'audició de discs de jazz de Rex Stewart i Cab Calloway's Orchestra. 17 novembre 1968 / Invitacions a l'obra *Manicomio d'estiu* de Jaume Vidal Alcover i a la presentació dels darrers Setze Jutges. 1967 i 1969

PROGRAMA DE GUILLERMINA MOTTA

- Programa de Guillermina Motta amb *La Guillermmina avui és "Remena, nena"*. 1971

PROGRAMA DE LA TRINCA AL TEATRE ESPANYOL

- Programa de La Trinca al Teatre Espanyol. 1971

PROGRAMA DE BOCACCIO

- S. GASCH. "El 'modern-styl'", exaltado en un flamante club nocturno". *Destino*, 25 febrer 1967, p. 58

PROGRAMA DE LA INAUGURACIÓ DE BOCCACCIO

- Assistents a la inauguració de Bocaccio. Barcelona, 25 febrer 1967 / Esborrany de crònica i fotografia corresponent del carnaval de Bocaccio dedicat al món del circ. [196-?] / Invitació a un cocktail per a informar del Clan Junior Bocaccio, 2 de juny 1967

PROGRAMA DE DESFILE DE MODELS A BOCCACCIO

- Carlos PÉREZ DE ROZAS i Gianni RUGGIERO (fot.). Desfilades de models a Bocaccio

PROGRAMA DE TERRAZA MARTINI

- Invitacions a cocktails en honor de Vittorio Gassman, de Mary Santpere, i de Pau Garsaball, Jordi Teixidor i Carles Berga. 1963, 1971 i 1972

PROGRAMA DE CAPELLA

- CAPELLA (fot.). S. Gasch amb Guillermo Díaz-Plaja i Juan Ignacio Bermejo. 12 abril 1972. I nomenament de socis d'honor de la penya "Carlos Lemos" a S. Gasch, Á. Santos Oromendia, Sempronio i H. Bonnín. 7 juny 1972

PROGRAMA DE TERRAZA MARTINI

- Invitacions a cocktails en honor de Vittorio Gassman, de Mary Santpere, i de Pau Garsaball, Jordi Teixidor i Carles Berga. 1963, 1971 i 1972

PROGRAMA DE TERRAZA MARTINI

- Invitacions a cocktails en honor de Vittorio Gassman, de Mary Santpere, i de Pau Garsaball, Jordi Teixidor i Carles Berga. 1963, 1971 i 1972

PROGRAMA DE TERRAZA MARTINI

- Invitacions a cocktails en honor de Vittorio Gassman, de Mary Santpere, i de Pau Garsaball, Jordi Teixidor i Carles Berga. 1963, 1971 i 1